

10 kroků k rodinné politice

**METODIKA PRO TY, KTEŘÍ CHTĚJÍ ROZVÍJET
RODINNOU POLITIKU V REGIONECH**

Mgr. Regína Dlouhá

Mgr. Edita Kozinová

Mgr. Hana Kroupová

Mgr. Michaela Bernardová

Barbora Zálhová

Unie center pro rodinu a komunitu, z.s.

je střešní organizace rodinných, mateřských, komunitních center, která

- podporuje, sítuje a metodicky vede centra,
- motivuje centra k aktivitě v začleňování rodinné politiky do lokálních politik v místě jejich působení,
- přispívá k udržení financování preventivních programů pro rodiny,
- upozorňuje na hodnotu rodiny.

Členská centra

- Cíleně podporují rodiny, pružně reagují na jejich potřeby.
- Přijímají všechny rodiny.
- Dlouhodobě provází rodiny.
- Vyváří prostor pro posilování vztahů v rodině.
- Vytváří příležitosti pro vytváření prorodinných sítí v lokalitě.
- Dlouhodobě přispívají k prorodinnému prostředí.
- Svoji činnostmi přispívají k prevenci ohrožení rodiny.

Unie center pro rodinu a komunitu pořádá k Mezinárodnímu dni rodiny každoročně semináře k tématu rozvoje rodinné politiky (dále také RP). Zástupci Unie center pro rodinu a komunitu byli aktivní součástí týmů připravujících koncepcie rodinné politiky Olomouce, Ostravy, Prahy.

Rada Unie center pro rodinu a komunitu upozorňuje na chybějící oblast prevence ohrožení rodiny v rodinné politice České republiky v Senátu PČR, v Poslanecké sněmovně PČR, na MPSV.

Deset kroků k rodinné politice vychází jako metodický materiál pro ty, kteří chtějí rozvíjet rodinnou politiku v regionech. Materiál vznikl na základě osobních zkušeností autorek – radních Unie center pro rodinu a komunitu, které jsou připraveny podpořit i vás ve vašem úsilí.

Jděte do toho!

1

Definuj změnu

- S čím jsi nespokojený/ná, co chceš změnit?
- Jaký bude dobrý výsledek, s čím budeš spokojen?
- Připrav si jasné, stručné a srozumitelné vysvětlení svého záměru.

V rodinné politice jsem začala být opravdu aktivní po 5 letech ředitelování Klubu K2. Za tu dobu jsme s K2 prošli strategickým plánováním, ujasnili jsme si, co chceme, kam míříme. Tady jsem si uvědomila, že všechno, co v naplňování našeho poslání děláme, je rodinná politika v lokalitě, ale že nemáme oporu v žádném dokumentu, strategii, že městská část, kraj i MPSV o nás takhle neuvažuje. Nevnímají nás jako partnery, kteří pomáhají vytvářet prorodinné prostředí. A to jsem chtěla změnit.

R. Dlouhá, ředitelka Klubu K2

Beckhardův vzorec změny

$N \times V \times PK > RZ$

Nespokojenost (N) – k tomu, abychom byli schopní něco změnit, potřebujeme být docela nespokojení s aktuální situací.

Vize (V) – abychom byli schopní něco změnit, musíme mít před sebou představu, jak to má vypadat.

První krok (PK) – je ze všeho nejtěžší. Náš mozek nás ochraňuje před neustálými změnami, takže přesvědčit sama sebe, že s nějakou změnou začneme, vyžaduje velkou přípravu na první krok. Brzdí nás nejistota, jak to dopadne, pohodlnost, výmluvy....

Rezistence ke změně (RK) – jak jsme zmínili v bodu – první krok – náš mozek je nastaven nás chránit, abychom nevynakládali tolik potřebnou energii pro život na změny. Nespokojenost, vize a první krok musí převážit rezistenci ke změně.

Zdroje:

Věra Kuchařová a kol. – Česká rodina na počátku 21.století,
Praha 2019

Zpráva o rodině 2020
<https://www.vupsv.cz>

Deklarace pro vztahy – <https://servisvztahu.cz/platforma-pro-vztahy>

Realizovat rodinnou politiku se vyplatí (leták) – www.rodinnysvaz.cz

Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni (dokument v pdf),
str. 51 – přehled o krajích

<http://www.rodinyvkrajich.mpsv.cz>

Moje role

V rámci kýžené změny budeš v roli:

- Iniciátora změny
- Spolupracovníka
- Podporovatele

Uvědom si, že budeš potřebovat štěstí a odvahu.

Můj čas

- Iniciátor – vytvoř si harmonogram změny
- Spolupracovník – v kterém čase jsem třeba
- Podporovatel – kdy mohu vyjádřit svoji podporu

Co může pomoci

- Tvorba koncepce na obecní a krajské úrovni trvá cca 2 roky.
- Iniciátor změny potřebuje každý měsíc cca 2 pracovní dny na tuto agendu
- Je dobré začít před volbami – volební léta:
 - ▶ 2021 – Poslanecká sněmovna
 - ▶ 2022 – obecní zastupitelstva, Praha, 1/3 Senátu
 - ▶ 2024 – krajská zastupitelstva, 1/3 Senátu
 - ▶ 2025 – Poslanecká sněmovna
 - ▶ 2026 – obecní zastupitelstva, Praha, 1/3 Senátu

Zdroje:

Strategické dokumenty v oblasti podpory rodiny
<https://www.mpsv.cz/strategicke-dokumenty-v-oblasti-podpory-rodiny>

Základní směry prorodinné politiky hl. m. Prahy na období 2021–2022
<https://socialni.praha.eu/>

Rukověť zdánlivě bezmocných
www.osf.cz

Příprav si argumenty

- Nastuduj odborné materiály,
- využij zkušenosti z vaší organizace, od kolegů, z jiné obce, z jiného kraje,
- propoj se s dalšími organizacemi,
- připrav si příběhy rodin,
- propoj potřeby rodin s potřebami obce.

Chceme budovat rodinnou politiku založenou na **prevenci ohrožení rodiny**

šipka ilustruje i množství financí, investovaných do jednotlivých fází podpory

Rodinná politika není sociální politika

Prevence ohrožení rodiny x sociální služby

Prevence ohrožení rodiny

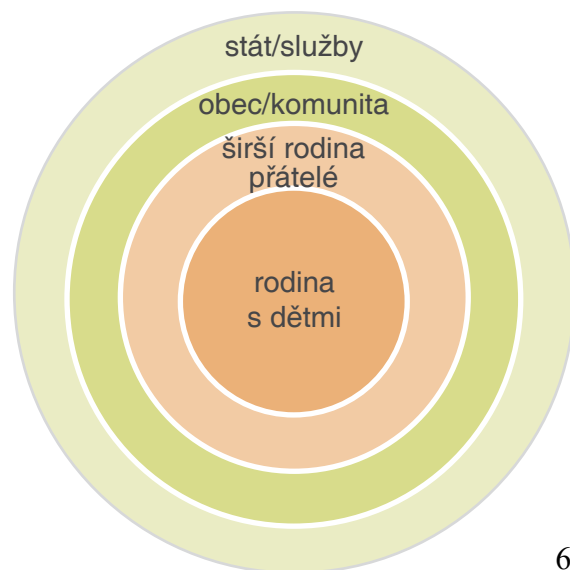
Posilování a rozvoj vnitřních zdrojů rodiny, podpora soudržnosti rodiny. Posilování kompetencí, aby rodina byla schopna řešit problémy sama.

Sociální služba a péče

Kompenzace chybějících schopností rodiny tak, aby rodina zůstala funkční.

Cílem prevence je rodina, která vykazuje tyto znaky

- dlouhodobost vztahů = stabilita rodiny,
- děti žijí s oběma rodiči,
- rodina má stabilní bydlení,
- jsou zajištěny základní osobní potřeby všech členů rodiny a speciální potřeby některých z nich (např. děti, senioři, osoby se zdravotním postižením),
- je zajištěný bezpečný a zdravý vývoj dětí v rodině,
- rodina zvládá řešit krizové situace (včetně využití pomoci – předpoklad, že existuje dostupná podpora pro rodiny v krizových situacích).

Co hrozí, když selže prevence...

- Nejsou zajištěny **základní osobní potřeby** všech členů rodiny **nebo speciální potřeby** některých z nich (např. děti, senioři, osoby se zdravotním postižením) – nedostatečný příjem, zadlužení a exekuce, nedostupnost sociálních služeb, nefunkční komunitní podpora, omezené vnitřní zdroje rodiny.
- Rodina nezvládá řešit **krizové situace** – malé kompetence rodiny, těžce dostupné sociální služby, nepružné sociální dávky a příspěvky, nedostupné podpůrné poradenské služby.
- **Roste stres v rodině** a s ním roste riziko domácího násilí, závislostního chování, zdravotních problémů, rodina se rozpadá, probíhají konfliktní rozvody nebo rozchody partnerů.
- Není zajištěný **bezpečný a zdravý vývoj dětí** v rodině – dítě je evidenci OSPOD a jeho situaci řeší soud, rodina je v péči služeb SPOD, hrozí či se realizuje odebrání dítěte.
- **Děti nežijí se svými biologickými rodiči** – žijí s jedním rodičem po rozpadu rodiny, jsou odložené rodiči nebo odebrané soudem, žijí v náhradní rodinné péči nebo v ústavní péči.

D. Lipová, Nadace Sirius

Tři argumenty pro prevenci

- **Ekonomický přínos** – cílit do fáze, kdy již existují signály a známky toho, že by mohlo dojít ke vzniku závažných sociálních problémů, znamená uspořít na následných rozsáhlých sociálních intervencích.
- **Sociální přínos** – zvyšuje kvalitu života a umožňuje sociální fungování. Lepší je vybavit rodiny schopností zvládat nároky prostředí a vést soběstačný a autonomní život než lidem přidělovat role klientů služeb.
- **Silná prokazatelná evidence** – účinnost prevence je vysoká. Důkazy máme ze zahraničí, domácí zatím chybí. Potřebujeme měřit preventivní programy a zvýšit legitimitu prevence.

D. Topinka, Sociofaktor

Další argumenty pro prevenci ohrožení rodiny

- Současný systém preventivních služeb v ČR **není dostatečně zajištěn a garantován**
 - Včas a spolu, MPSV 2019
- **Absence preventivních služeb, jejich nedostatečná podpora a koordinace podpor dítěte zvyšuje náklady celého systému.** Pouze 8 % prostředků je vynakládáno na preventivní služby pro ohrožené děti a jejich rodiny.
 - Macela 2018
- **Potřeba podpory rodičovských kompetencí, schopnosti řešit životní situace, apod. vyvstává až prostřednictvím následků, ...**
 - MPSV 2017
- **Z centrální úrovně, ale i na často relevantnější úrovni lokální nebo regionální je věnována nedostatečná pozornost „primární prevenci“.**
 - V. Kuchařová a kol. Česká rodina na počátku 21. století, SLON, Praha 2019, str. 241

Chybí systémová síť podpory rodin.

Aleš Juchelka

Rodina je samozřejmost a proto se jí možná politicky nevěnujeme. Je důležité zohledňovat rodinu při přijímání různých opatření.

Olga Richterová

Na rodinu se díváme pouze jako na sociální případ. Rodina by měla být v centru politického rozhodování – pozornosti. Není dostatečně oceněna – není vnímána jako společensky cenná hodnota. V prevenci se těžko hledají čísla a to je pro politiky bariéra.

Šárka Jelínková

V Ostravě si přejeme, aby tu rodiny chtěly žít. V rodinné politice je naším zájmem soustředit se na všechny rodiny.

Petr Mika

Na Praze 10 chceme smysluplnou, promyšlenou a dlouhodobě udržitelnou rodinnou politiku. Nechceme se plést do života rodin, ale chceme jim vytvářet podmínky pro spokojený život. RP na Praze 10 navazuje na dostupné materiály, je diskutována s veřejností a má tři kroky – práce s nukleární rodinou, komunitou a službami pro rodiny.

Renata Chmelová

Při přípravě a zpracování hodně pomohla aktivita prarodinných organizací. Široká definice rodiny přinese širokou podporu. RP je málo hrdinská.

Milena Johnová

Základním pilířem RP je **pozornost upřená na vztahy v rodině** – prevence jejího rozpadu se týká úplně každého člověka (23 tis dětí ročně zůstává v rozvedené rodině, dalších 10 tis. dětí řeší OSPOD). Při tom **rodina je vysoce ceněná hodnota**. V úplné rodině se rodí více dětí, vyskytuje se tam méně patologií a je finančně méně závislá na státu.

Marie Oujezdská

Rodiny očekávají od státu komplexní přístup, potřebují vytvořit podmínky pro život. **Věra Kuchařová**

Rodiče příliš pečují o děti a zapomínají na sebe a vztah s partnerem. Paradoxem je, že v žebříčcích našich osobních investic je partnerství na dolních příčkách, zatímco její hodnotu máme velmi vysoko.

Pavel Rataj

Umíme skvěle popsat sociální problémy, jsme jimi fascinováni. Kvalita výchovy dětí souvisí se schopností rodiny překonávat krize. Neumíme rozpoznávat problémy včas a předcházet zhoršující se situaci – necháváme je přerůst v sociální problémy. **Nevěříme prevenci**, ještě ji akceptujeme ve školském prostředí nikoliv v RP. Potřebujeme zvýšit legitimitu prevence – je levná, a má obrovský sociální přínos pro kvalitu života rodin a jejich autonomii.

Daniel Topinka

Zdroje:

Kuchařová, V. a kol.: Lokální a regionální rodinná politika v praxi, 2014

www.praha.vupsv.cz

Potřeby rodin na Desítce – www.strategieprodesitku.cz

Včas a spolu – www.pravonadetstvi.cz

Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni, str. 44

www.rodinyvkrajich.mpsv.cz

Najdi si politického partnera do voleb, který

- zařadí rodinnou politiku do volebního programu,
- bude se osobně angažovat v prosazování rodinné politiky.

Když nikoho nenajdeš, zvaž svoji kandidaturu.

Zdroje:

Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni, str. 10
www.rodinyvkrajich.mpsv.cz

Volební program SPOLU
www.top09.cz

Programové body – Piráti a Starostové
<https://www.piratiastarostove.cz/program/plan/jistota-pece-a-pomoci/>

Zelený program pro rodiny – Strana zelených
<https://www.zeleni2021.cz/rodina>

Potkej se s politickým partnerem hned po volbách

- Ujisti se, že je rodinná politika v koaličním programu.
- Ujisti se, že je rodinná politika v usnesení nově zvolené rady.
- Spoj se s konkrétním členem zastupitelstva, rady, který je rodinné politice nakloněn.
- Společně sepište, co už obec, kraj v oblasti rodinné politiky dělá, co už v obci funguje.

Zdroje:

Programové prohlášení Pirátské strany, hnutí Praha sobě a koalice TOP 09 a Starostové a nezávislí ve spolupráci s KDU-ČSL
www.praha.eu

Programové prohlášení Rady městské části Praha 10
www.praha10.cz

Iniciuj vznik koncepce rodinné politiky

- S podporou politického partnera, s odpovědným radním iniciuj vznik pracovní skupiny.
- Připrav si prezentaci k potřebnosti rodinné politiky v obci, kraji pro komise, výbory.
- Propoj současnou agendu komisí, výborů s rodinnou politikou.

Zdroje:

Co je rodinná politika? www.rodinyvkrajich.mpsv.cz

Kdo je Fajna rodina? www.fajnarodina.cz

Základní směry prorodinné politiky hlavního města Prahy na období 2021–2022, str. 5–7
www.socialni.praha.eu

Bud' součástí pracovní skupiny pro tvorbu koncepce rodinné politiky

- Vytvoř si svůj podpůrný tým – organizace v obci pracující s rodinami, odborníci, kolegové ze sousedních obcí, krajů se zkušenostmi.
- Nastuduj si odborné prameny – ekologický model podpory rodiny.
- Pamatuj, že prevence nejsou sociální služby.
- Spoluvytvářej dokument.

Struktura dokumentu

- analytická část – analytická data a SWOT
- návrhová část - vize, aktéři, definice rodiny, opatření
- realizační část – akční plány, harmonogram

Vize

Např.: „*Praha je město přátelské rodinám, kde jsou rodiny oceňovány a podmínky pro spokojený rodinný život motivují k zakládání rodin.*“

Aktéři rodinné politiky

- veřejný sektor
- občanský sektor
- podnikatelský sektor a média

Definice rodiny

Rodina by měla zůstat společenstvím

- kde se sdílí čas, prostor, úzkost i naděje,
- kde se soužitím všichni učí pro život,
- kde všichni dávají a přijímají,
- kde formují svou osobnost a mají možnost zrát k moudrosti,
- kde podstatnou složkou všeho je vzájemně sdílená a působená radost.

Zdeněk Matějček

Široká definice rodiny umožní širokou podporu. *M. Johnová*

Vhodný model prevence ohrožení rodiny

- vzniká na základě **potřeb rodin v lokalitě**
- **realizuje cílené aktivity**, které předchází riziku ohrožení rodiny
- **sít'uje prarodinné služby** v lokalitě a koordinuje je
- je **nízkoprahový**, široce dostupný, klient přichází z vlastní vůle
- je zde **normální požádat o podporu**
- úzce spolupracuje s OSPOD
- ovlivňuje systém prevence ve vyšších územních celcích

Mateřská, rodinná, komunitní centra – příklady dobré praxe

- *Vznikají a rozvíjejí se na základě aktivity a potřeb rodin v lokalitě.*
- *Jsou občansky aktivní, pracují na principech solidarity a subsidiarity.*
- *Vytváří bezpečné prostředí pro zdravou rodinu, která postupně získává důvěru a v případě ohrožení se může obrátit na ty, které zná. Odpadává tak ohrožení prodlením, které je způsobeno obavou z překročení bariéry.*
- *Rodina může začít řešit problém včas, společně s těmi, které zná. Nespadne tak do agendy sociálních služeb, které jsou pro stát velice nákladné.*

Ekologický model rodiny

obsahuje čtyři základní úrovně prevence rodiny

*Gullot, Blau 2008,
Rodina a dítě v kontextu,
Nadace Sirius, str. 32–82, 217*

Příklady opatření vycházející z ekologického modelu prevence rodiny

Moje rodina

Rodiny jsou podporovány v jejich fungování díky rozvoji rodičovských a partnerských kompetencí, vazeb a mezigeneračních vztahů.

Rodina v komunitě

Vytváření a podpora míst, kde se rodiny cítí doma a kde budou chtít toto místo zvelebovat a přispívat ke komunitnímu životu a tím posilovat sounáležitost se životem obce. Zajištění, aby byly aktivity přístupné pro všechny rodiny bez bariér.

Služby pro rodiny

Potřeby rodin s nabídkou služeb pro rodiny jsou sladěny tak, aby rodiny měly k dispozici místně i finančně dostupné služby pro rodiny.

Rodina v centru pozornosti

Rodiny vědí, kde získají přehledné a srozumitelné informace. Úřad obce má nastavený funkční mechanismus podpory rodinné politiky, ve kterém jsou jasně definovány kompetence jednotlivých aktérů, kteří spolupracují.

Další možné členění a formulace opatření – příklad z Prahy

Analytická a koncepční

- Výzkum potřeb pražských rodin – kvalitní data pro dobrá rozhodnutí.
- Analýza grantových programů a hodnocení dopadů.
- Studie zaměřená na domácí násilí, nástroje pomoci obětem a prevence.
- Analýza bytových potřeb pro nízkopříjmové rodiny.
- Příprava střednědobé koncepce prorodinné politiky.

Institucionální

- Komise a Platforma prorodinné politiky
- Definování kompetencí na úrovni města
- Personální kapacity min. 2 pracovní úvazky pro agendu

Infrastrukturní

- Dostupnost komunitních center pro rodiny a vzájemnou pomoc na území hlavního města.
- Uplatnění opatření pro sladování rodinného a pracovního života.
- Koordinace pomoci a podpory rodinám ohroženým chudobou.
- Dostupnost pomoci při výchově a prevenci odebírání dětí z rodin.
- Dostupnost specializovaných služeb jako prevence institucionalizace.
- Dostupnost informací o službách, aktivitách, benefitech.
- Grantový program pro projekty podporující rodiny.

Zdroje:

Rodina a dítě v kontextu

https://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/konference-2017/7_Rodina-a-dite-v-kontextu-navrhova-cast-PhDr-Daniel-Topinka-PhD-a-Mgr-Mgr-Daniel-Prokop.pdf

Základní směry prorodinné politiky hlavního města Prahy na období 2021–2022, str. 5–7
www.socialni.praha.eu

Bud' součástí pracovní skupiny pro přípravu akčních plánů, realizace rodinné politiky

- Bud' odborným garantem, který hlídá naplňování koncepce rodinné politiky opatřeními, které vycházejí z prevence ohrožení rodiny jako zásadního principu rodinné politiky.

Zdroje:

Akční plány Ostravy
www.fajnarodina.cz

Poděkuj, sdílej, odpočiň si!

Rodinnou politiku v Ostravě provázím jako odborná garantka již od samého počátku. Prošla jsem celým procesem uvědomění si, jak moc je potřeba být aktivní, podporující, sdílející své zkušenosti, nápomocná a hlavně vytrvalá. Jsem ráda, že jsem celý proces zažila, díky tomu mohu předávat i nadále své zkušenosti, spolupracovat se zajímavými osobnostmi a určitě mám možnost říct, že to stálo za to. Zdravím všechny, kteří se do stejné cesty pustí a přeji jim hodně odvahy a trpělivosti.

Mgr. Edita Kozinová, předsedkyně Unie center pro rodinu a komunitu

Nejdůležitější kontakty:

www.uniecenter.cz

www.rodinnysvaz.cz

www.mpsv.cz

www.nadacesirius.cz

Poznámky

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

Vydala v roce 2021
Unie center pro rodinu a komunitu, z.s.
s podporou MPSV.

Neprošlo jazykovou úpravou.

NDT Rodina